

Herinrichting De Scholvert Ossenwaard Herwen

Versterking van het Rijnstrangengebied

Najaar 2022

Toevoeging aan de Rijnstrangen

Foto van het naastgelegen Erfkamerlingschap, waar door kleiwinning ook waterpartijen zijn gerealiseerd

Een robuuster en gevarieerder Rijnstrangengebied waar natuur de ruimte krijgt en water weer een belangrijke rol gaat spelen. Waar het rietmoeras en andere flora en fauna een nieuwe kans krijgen. Dat is wat we met het herinrichtingsplan voor dit deel van de Ossenwaard willen creëren. Zand- en kleiwinning maken het mogelijk om dat te realiseren. Daarnaast worden de landbouwpercelen zo ingericht dat deze minder gevoelig zijn voor droogte.

Transformatie

Het Rijnstrangengebied heeft door de jaren heen al een flinke transformatie doorgemaakt. De verdroging van het gebied was daarbij de voornaamste oorzaak. De Rijnstrang is een steeds minder grote rol gaan spelen in het gebied dat voorheen juist door water gekenmerkt werd. Vanuit verschillende invalshoeken vinden er momenteel diverse ontwikkelingen plaats in dit gebied: waterbeheer, droogtebestrijding, landbouw, de aanleg van nieuwe (natte) natuur door delfstofwinning, recreatieve belevingsmogelijkheden en het creëren van ruimte voor de rivier.

In goede samenwerking

Samen met de huidige eigenaar en met Jos Lamers, nu nog pachter in het gebied, maar straks eigenaar van de gronden, willen we dit gebied deels anders vormgeven door klei- en zandwinning, gevolgd door herinrichting. De familie Lamers wil hun agrarische activiteiten voort blijven zetten, op een duurzame en economisch rendabele manier. Zij zien een herinrichtingsplan voor het gebied rondom De Scholvert als een mooie kans.

Vergroten van de 'flessenhals'

In de Ossenwaard is de natuurontwikkeling nog beperkt. Dit komt met name omdat er een 'flessenhals' is ontstaan die de aaneensluiting van de natuur in het gebied heeft beperkt. Door juist dit gebied deels om te vormen door middel van klei- en zandwinning, willen we de 'flessenhals' verruimen en de natuur meer aansluiting en ruimte geven. Dit zorgt ervoor dat er een mooie verbinding wordt gevormd tussen het zuidelijke en noordelijke Rijnstrangengebied. Zo willen we komen tot een robuuster natuurgebied; we willen een bijdrage leveren aan een gevarieerder landschap waar diverse typen natuur voorkomen met een hogere biodiversiteit.

Ruimte voor natuur én landbouw

In een deel van de Ossenwaard willen we dus de natuur versterken en blijft de voor het gebied kenmerkende landbouw hier een belangrijke rol spelen. Door het afgraven van de klei- en zandlaag verlagen we het natuurgebied, maar ook de agrarische gronden. Zo wordt het natuurgebied natter en willen we het in Nederland zeldzaam geworden rietmoeras weer een nieuwe kans geven. Bovendien wordt water vastgehouden. Dit water kan in droge periodes gebruikt worden voor de landbouw.

De Ossenwaard heeft een grote landbouw- en rivierhistorie. Tot de 12e eeuw leefden de bewoners langs de rivier. Met de komst van de dijken vanaf eind 18e eeuw veranderde het gebied en het gebruik ervan drastisch.

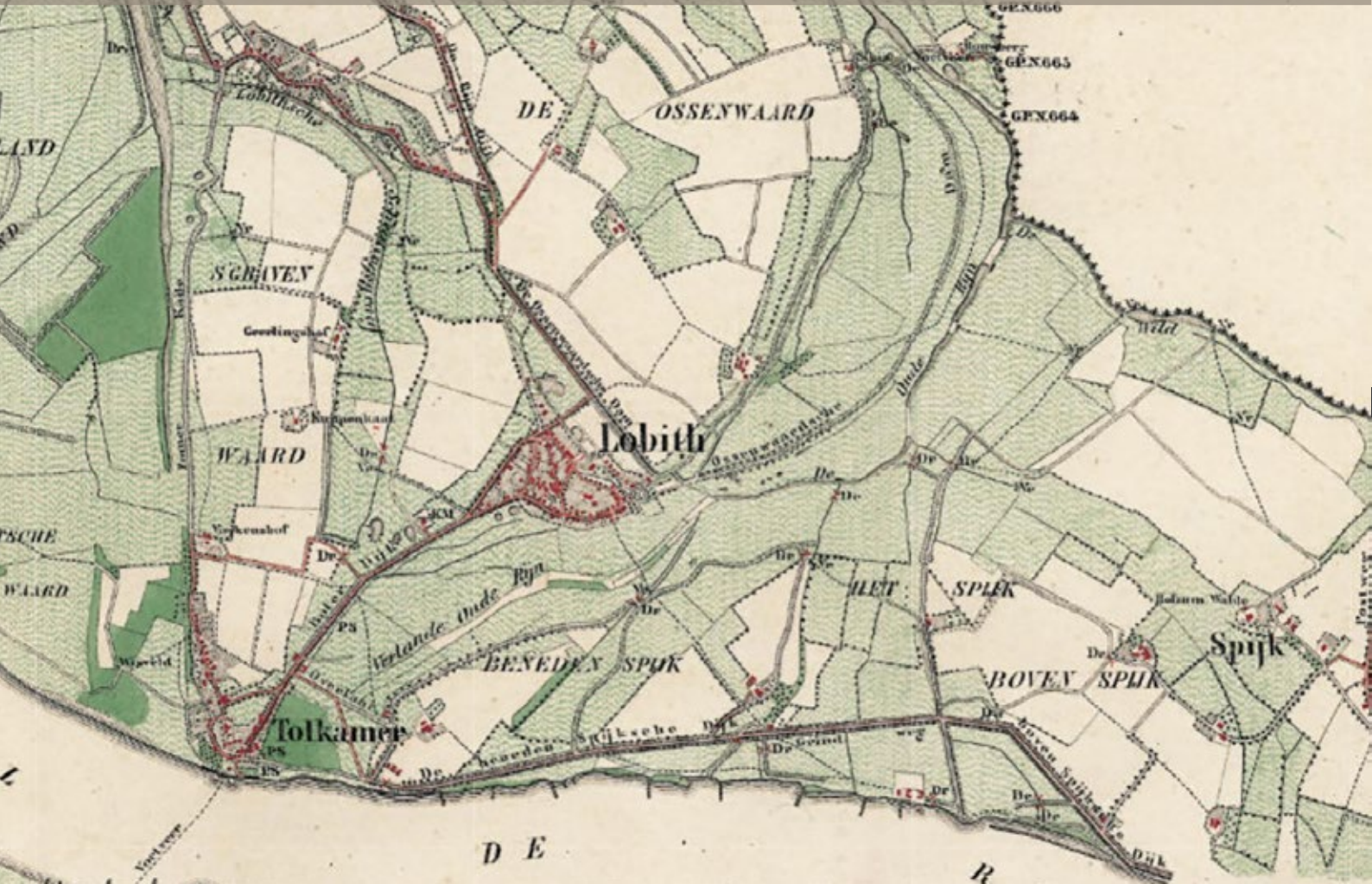
Het landschap vertelt het verhaal
De historische rivierdynamiek en de vroegere strijd tegen het water kan nog altijd duidelijk uit het landschap worden afgelezen. De vele dijken, kades, oude strangen en verspreid gelegen oeverwallen getuigen van het eeuwenlange leven bij de rivier.

De lagergelegen delen van de Ossenwaard waren én zijn een vruchtbaar landbouwgebied. De hoger gelegen delen fungeerden als woongebied. Dit waren natuurlijke verhogingen (pollen) in het landschap die de rivier daar had afgezet. Ze bebouwden akkers en hun vee begraaude de gronden rondom de pollen. De mensen hielden er rekening mee dat hun land een aantal keer per jaar onder water liep. Het was een onzeker bestaan.

Dijken en landbouw
Vanaf eind 18e eeuw werden er dijken aangelegd en werd het gebied volledig agrarisch. Vanaf ongeveer 1930 is er in het gebied ook klei gewonnen. Het maaiveld/ de bodem werd daardoor op bepaalde plekken verlaagd, waardoor de boerderijen relatief nog hoger zijn komen te liggen. De landbouw bleef ook de afgelopen tientallen jaren de belangrijkste functie in het gebied.

Ook na kleiwinning blijven de gebieden, passend bij het toenmalige gemeentebestuur (gemeente Rijnwaarden), veelal agrarisch in gebruik. De kleiwinning en de daaruit ontstane bodemverlaging had een gunstig effect op de gewasopbrengsten. Gronden werden namelijk minder gevoelig voor verdroging. In een enkel geval werden gronden weer op de oorspronkelijke hoogte teruggebracht met het hergebruiken van grond uit natuurinrichtingsprojecten.

Historie van het gebied

Nog altijd heeft de Ossenwaard een voornamelijk agrarische functie

Open water met rietmoeras in het Erfkamerlingschap

Doelen herinrichting

Erfkamerlingschap

Door de herinrichting van dit deel van de Ossenwaard willen we door klei- en zandwinning een robuuster gebied creëren waar natuur en landbouw naast elkaar kunnen bestaan. Daarbij willen we water langer kunnen vasthouden in droge periodes en willen we cultuurhistorische elementen behouden en waar mogelijk versterken.

Natuurontwikkeling

De landbouwgrond die omgevormd wordt tot natuur is door de grondslag en ligging niet optimaal voor landbouwkundig gebruik in te zetten. Door de omvorming van landbouw naar natuur wordt ongeveer 20 hectare natuur toegevoegd aan het Rijnstrangengebied. De nadruk ligt daarbij op de ontwikkeling van rietmoeras. Dat is in Nederland door verdroging steeds zeldzamer aan het worden. Met het terugbrengen van het rietmoeras streven we ernaar ook allerlei zeldzame (riet) vogels terug te laten keren in het gebied. Zoals de roerdomp, de kleine karekiet en de blauwborst. In het nabijgelegen Erfkamerlingschap is er al succesvol rietmoeras teruggebracht. Dat willen we ook in de Ossenwaard gaan doen.

Bijdrage aan Groene Ontwikkelingszone

Met de gebiedsontwikkeling in de Ossenwaard wordt een bijdrage geleverd aan de natuurdoelstellingen binnen de Groene Ontwikkelingszone (GO) van de provincie Gelderland. In de GO is plaats voor ruimtelijke ontwikkelingen wanneer deze gekoppeld worden aan een extra investering in natuur en landschap. In de Ossenwaard doen we dat door klei- en zandwinning te combineren met natuurontwikkeling en de verbreding van een ecologische verbindingszone (EVZ). Met de herinrichting van dit deel van de Ossenwaard kan dit gebied namelijk een verbinding vormen tussen de zuidelijke Rijnstrangen en het bestaande noordelijke Rijnstrangengebied.

Voorbeeld van een houtwal

Versterken van beleefbaarheid en kwaliteit van het landschap

We willen karakteristieke, cultuurhistorische elementen behouden en waar mogelijk versterken. Zo planten we langs de perceelsranden en rondom het erf van de oude boerderij ‘De Scholvert’ houtwallen (met name meidoorns en sleedoorns) aan.

Landbouw mogelijk blijven maken

In de Ossenwaard blijft de landbouw, naast de natuurontwikkeling, belangrijk. Goed landbouwgebied moet landbouwgebied blijven. De wat hoger gelegen gronden gaan we herstructureren voor beter agrarisch gebruik. Daarbij willen we de kwaliteit van deze percelen verbeteren. Zo willen we een bijdrage leveren aan de toekomstbestendigheid van het hier aanwezige landbouwbedrijf. Ook zorgt het voor behoud van het landelijke karakter van dit buitengebied.

Klimaatadaptatie

Door dit deel van de Ossenwaard iets te verlagen, wordt het gebied minder droogtegevoelig. Na hoogwater kan in dit gebied ook langer water worden vastgehouden. Dat kan gunstig zijn voor de ontwikkeling van rietmoeras én voor allerlei weidevogels. Zij zijn gebaat bij gebieden die langer nat blijven. Ook kan vastgehouden water in droge periodes zo mogelijk gebruikt worden voor de landbouw.

Voorzien in behoefte aan bouwgrondstoffen

De vraag naar goede bouwgrondstoffen (klei en zand) is groot. En die vraag zal de komende jaren alleen maar toenemen gezien de enorme bouwopgave die er in Nederland is. Door de winning van klei en zand in dit gebied kunnen we enerzijds de bouwsector van belangrijke grondstoffen voorzien en anderzijds een herinrichting realiseren in harmonie met de wensen van de streek. Op pagina 11 van deze brochure leest u meer over hoe de klei- en zandwinning in zijn werk gaat.

Inrichtingsplan

Een combinatie tussen natuurontwikkeling en open water aan de oostzijde van het gebied, en goede landbouwgrond aan de westzijde waardoor ook in de toekomst de landbouw een goede plek in het gebied heeft. Dat zijn de ingrediënten voor het herinrichtingsplan.

- ① **Accentueren bovenloop Rijnstrangen**
Op circa 20 hectare kan zich robuuste natuurontwikkeling gaan ontwikkelen, zoals (riet)moerassen, ruigteranden en laaggelegen bloem- en kruidenrijk grasland.
- ② **Verbeterde landbouwgrond**
23,5 hectare landbouwgrond wordt verlaagd door klei- en zandwinning waarna het verlaagde maaiveld door hercultivering weer agrarisch geschikt wordt gemaakt. De gehercultiveerde agrarische percelen zullen dan minder droogtegevoelig zijn.
- ③ **Versterken landschapspatronen**
Kavelgrensbeplanting herstellen; houtwallen van met name meidoorns en sleedoorn. Deze houtwallen hebben ook een belangrijke ecologische functie.
- ④ **Boschages met vochtige (ooi)bossen**
Ontwikkeling van zachthoutooibos op de lagere natte gronden, met ecologisch waardevolle geïsoleerde poelen. In de bloem- en kruidenrijke graslanden komen meidoorns voor.
- ⑤ **Struinnatuur**
De randzones worden opengesteld om doorheen te struinen.
- ⑥ **Kans voor hoogwaterproblematiek**
Met de herinrichting wordt het waterbergend vermogen van het gebied vergroot.

Klei- en zandwinning als drager

De winning van klei en zand vormt de (financiële) drager voor de herinrichting. Klei en zand zijn belangrijke grondstoffen voor de Nederlandse bouwsector. We vertellen u graag meer over de klei- en zandwinning.

Basis voor de bouw én natuurontwikkeling

Langs de rivieren zit veel klei en zand in de bodem. En dat zijn belangrijke grondstoffen voor de bouwsector. Van klei worden dakpannen en bakstenen gemaakt. Zand wordt onder andere gebruikt voor beton en voor de aanleg van wegen. Door de verkoop van het zand en de klei aan de bouwsector wordt de herinrichting van dit gebied gefinancierd. Zo kunnen we enerzijds de bouwsector van belangrijke grondstoffen voorzien en anderzijds nieuwe natuur en een gevarieerd gebied voor omwonenden en bezoekers creëren.

Kleiwinning

Het afgraven van de klei schept gunstige voorwaarden voor natuurontwikkeling. Door de kleiwinning komt er meer water in het gebied. En daar profiteert de natuur van. Delgromij, een dochteronderneming van K3, verzorgt de winning van de klei. De klei wordt verkocht aan steenfabrieken, waar er dakpannen en bakstenen van gemaakt worden. Ook is klei geschikt als materiaal voor dijkverzwaringen. De klei wordt per vrachtwagen afgevoerd naar de steenfabrieken.

Zandwinning

De waterplas creëren we door naast de klei ook een deel van de zandlaag af te graven. Zand is een belangrijke grondstof voor onder andere beton en voor de aanleg van wegen en sportvelden. Het afgraven van het zand en daarmee het ontstaan van de plas, wordt gerealiseerd door een zandzuiger. De elektrisch aangedreven zandzuiger zuigt het zand vanaf de bodem van de plas op. Via een persleiding en een transportband wordt het zand naar de installatie aan de Vliegenwaard in Spijk getransporteerd. Hier wordt het zand gewassen, gezeefd en gaat het per schip naar de Nederlandse bouwsector.

Blik in de toekomst

De ambitie is om de aankomende tijd het ontwerp aan de hand van onderzoeken en wensen van de omgeving vorm te geven. De omgevingscommunicatie en -participatie wordt mede met uw inbreng vormgegeven. We streven ernaar om binnen circa 1-1,5 jaar de vergunningsaanvragen (met een onderbouwend milieueffectrapport) in te dienen. De verdere uitwerking van het plan wordt gedurende die periode gezamenlijk met de buurt, overheid en natuurorganisaties gemaakt. Daarbij willen we wensen en ideeën zoveel en zo goed mogelijk integreren in het ontwerp.

De volgende stappen

De volgende stappen zijn:

- Afronden ontwerp
- Aanbieden Notitie Reikwijdte en Detailniveau aan overheden
- Doorlopen onderzoeken
- Aanvragen van MER, bestemmingsplan en vergunningen

Contact

Wij kijken ernaar uit om dit plan samen met alle betrokken partijen en met de omgeving verder vorm te gaan geven. Heeft u vragen of opmerkingen naar aanleiding van deze brochure? Wij staan u vanzelfsprekend graag te woord.

U kunt contact opnemen met:

Iwan Reerink

Projectleider K3
i.reerink@k3.nl
024 348 88 54

Wanraaij 2
6673 DN Andelst
Postbus 200
6660 AE Elst
Tel. 024 348 88 00
info@k3.nl
www.k3.nl